HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

[א]בתים וחצרות פתוחין לתוכו והכא בתים איכא חצרות ליכא כי לא עירבו נמי ליחזינהו להני בתים כמאן דסתימי דמו וחצרות איכא ובתים ליכא אפשר דמבטלי ליה רשותא דכולהו לגבי חד סוף סוף בית איכא בתים ליכא אפשר דמצפרא ועד פלגא דיומא לגבי חד מפלגיה דיומא ולפניא לגבי חד סוף סוף בעידנא דאיתיה להאי ליתיה להאי אלא אמר רב אשי מי גרם לחצרות שיאסרו בתים וליכא אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן °לא לכל אמר ר' אליעזר מכשירי מצוה דוחין את השבת שהרי שתי הלחם חובת היום הן ולא למדן ר"א אלא מגזירה שוה דתניא ר' אליעזר אומר מניין למכשירי שתי הלחם שדוחין את השבת נאמרה הבאה בעומר ונאמרה הבאה בשתי הלחם מה הבאה האמורה בעומר מכשירין דוחין את השבת אף הבאה האמורה בשתי הלחם מכשירין דוחין את השבת מופני דאי לא מופני איכא למיפרך מה לעומר שכן אם מצא קצור קוצר תאמר בשתי הלחם שאם מצא קצור אינו קוצר לאי אפנויי מופני מכדי כתיב [1]והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן [ב][2]ביום הביאכם למה לי ש"מ לאפנויי ואכתי מופנה מצד אחד הוא ושמעינן ליה לר' אליעזר [ג]דאמר מופנה מצד אחד למידין ומשיבין [3]תביאו רבויא הוא למעוטי מאי אילימא למעוטי לולב [ד]והתניא לולב וכל מכשיריו דוחין את השבת דברי ר"א ואלא למעוטי סוכה והתניא סוכה וכל מכשיריה דוחין את השבת דברי ר"א ואלא למעוטי מצה והתניא מצה וכל מכשיריה דוחין את השבת דברי רבי אליעזר ואלא למעוטי שופר והתניא שופר וכל מכשיריו דוחין את השבת דברי ר"א אמר רב אדא בר אהבה למעוטי ציצית לטליתו ומזוזה לפתחו תניא נמי הכי ושוין שאם צייץ טליתו ועשה מזוזה לפתחו שהוא חייב מאי טעמא אמר רב יוסף לפי שאין קבוע להם זמן אמר ליה אביי אדרבה מדאין קבוע להם זמן

כל

בתים וחצרות. שני בתים פתוחים לשתי חצרות שתים לכל חצר ושתי חצרות פתוחות למבוי: **כמאן דסתימי דמי.** דהא לגבי מבוי כמאן דסתימי הוו דהא חצרות מפסיקות בינתים שאין הבתים מוציאין להם: **אפשר דמבטלי.** בני הבתים שבחצר רשות שיש להם בחצר לגבי חד מינייהו והוי כל החצר שלו ומותר להוציא מביתו לחצר: **סוף סוף בית איכא.** בכל חצר בתים ליכא ורב בעי שני בתים לכל חצר: **אלא אמר רב אשי.** טעמא לאו משום בתים וחצרות פתוחות לתוכו הוא דרב בין עירבו בין לא עירבו מכיון דפתיחי שתי חצרות למבוי ושני בתים לכל חצר תורת מבוי עליו וניתר בלחי וקורה והיינו טעמא דכי עירבו בחצרות ולא נשתתפו במבוי אסור לטלטל בו וכי לא עירבו שרי: **מי גרם לחצירות שיאסרו.** על המבוי להצריכו שיתוף להוציא מן החצירות לתוכו: **בתים.** הוא דגרמי לו דאי לאו משום בתים הוו להו חצרות ומבוי רשות אחת דרב דאמרה להא מלתא כר"ש סבירא ליה דאמר בעירובין (דף עז.) גג וחצר וקרפף ומבוי כולן רשות אחת הן ומטלטלין מזה לזה ואמר רב עלה הלכה כר' שמעון והוא שלא עירבו בתים עם החצרות דלא שכיחי מאני דבתים בחצר הלכך לענין טלטול בתוכו נמי כי לא עירבו חצרות עם הבתים שרי דהוה להו כמו שנשתתפו בו דמי גרם לו למבוי ליאסר ולהצטרך לשיתוף בתים גרמו לו ואינם שהרי נסתלקו ממנו ומותר להוציא מן החצרות למבוי כאילו נשתתפו ובנשתתפו לא מספקא לן דמותר לטלטל בכולן: **לא לכל אמר רבי אליעזר.** לא בכל מכשירי מצוה אמר כן. ולקמן מפרש הי מכשירי מצוה אתא למעוטי: **שתי הלחם.** דעצרת חובת יום הן ואין לאחרן עד למחר: **ולא למדן רבי אליעזר.** דאפייתם תדחה שבת אלא בגזירה שוה ואי בכל מכשירי מצוה שעיקר המצוה נוהגת בשבת אמר מכשיריה כמותה למה לי גזירה שוה: **מה הבאה האמורה בעומר מכשיריה.** דהיינו קצירה טחינה והרקדה שלה דוחין את השבת כדאמרינן במנחות (דף עב.) בחריש ובקציר תשבות° מה חריש רשות אף קציר רשות יצא קצירת העומר שהיא מצוה: **שכן** (א) **מצא קצור.** שלא לשם עומר מצוה לקצור לשמה דכתיב וקצרתם והבאתם הלכך קצירה גופה מצוה היא תאמר בשתי הלחם שלא נאמר בהן קצירה: **לאי.** באמת: **מצד אחד.** הבאה דעומר מופנה הבאה דשתי הלחם אינה מופנה דצריכה לגופה: **ושמעינן ליה לרבי אליעזר דאמר.** גזירה שוה שאינה מופנה משני צדדיה אלא מצד אחד למדין ממנה אם אין להשיב אבל אם יש להשיב משיבין. ובמסכת יבמות בפרק מצות חליצה[ו] שמעינן ליה דאמר הכי דקתני חליצה בשמאל פסולה ורבי אליעזר מכשיר דלא יליף רגל רגל ממצורע ופרכינן ורבי אליעזר לא יליף ממצורע והא תניא ר"א אומר מניין לרציעה שהיא באוזן ימנית נאמר כאן אוזן ונאמר להלן אוזן וכו' ומשנינן אזן אזן מופנה רגל רגל לא מופנה והאי לאו מופנה דקאמרינן משני לדדין קאמר דרגל דכתיב בחליצה איצטריכא לגופה אבל מצד אחד מופנה הוא דפרשת מצורע °מופנה הוא ההיא דעני דכולהו כתיבין במצורע עשיר: **תביאו ריבויא הוא.** דהא אוהקרבתם מנחה חדשה סמיך ומצי למיכתב ממושבותיכם לחם תנופה ותביאו יתירה הוא: **למעוטי מאי.** הא דאמר רבי יוחנן לעיל לא לכל אמר רבי אליעזר למעוטי הי מכשירים אתי דלא דחי שבת: **וכל מכשיריו.** כגון לקוצצו מן המחובר: **למעוטי ציצית.** שלא יתלנה בטליתו בשבת כדמפרש טעמא ואזיל:

כל

אפשר דמבטלי רשות כו'. וא"ת כי עירבו חצרות נמי עם בתים מצינן למימר שיש חצר למבוי כגון שביטלו אותו של חצר זה לרשות דכולהו שיש להם במבוי לבני חצר אחרת ויכולין לטלטל מן החצר למבוי הא לא בעי לאקשויי °דאיכא למ"ד בעירובין (דף סו:) אין ביטול רשות מחצר לחצר ועוד דבלאו הכי פריך שפיר: **מפלגא דיומא לפניא.** רב לטעמיה דאמר במסכת עירובין (דף סח:) מבטלין וחוזרין ומבטלין: **מי גרם לחצרות.** אנן קי"ל דאפילו עירבו חצרות עם בתים מותר לטלטל (ב) דהא רב דאסר בעירבו לטעמיה דפסיק כרבי שמעון דוקא בלא עירבו אבל רבי יוחנן פסיק כר"ש בין עירבו בין לא עירבו וכר' יוחנן קי"ל: **לא לכל אמר רבי אליעזר מכשירי מצוה דוחין את השבת.** לקמן מפרש דאתא למעוטי ציצית ומזוזה וה"פ לא (ג) כל מצות הנוהגות בשבת אמר ר' אליעזר שמכשירין ידחו שבת שהרי שתי הלחם כו' ומשמע לכאורה דאי לא דאשכחן דמצריך ר' אליעזר ג"ש הוה גמרינן לציצית ומזוזה ממילה ונימא דמכשיריה דחו שבת ותימה הוא היכי שייך למילף ציצית ומזוזה ממילה דמילה דין הוא דמכשיריה דוחין שבת דהיא עצמה דוחה שבת אבל ציצית ומזוזה אין במצותן דחיית שבת: **תאמר בשתי הלחם שאם מצא קצור אינו קוצר.** תימה מאי קא פריך דהיא גופה נילף מינה מה העומר שאף על פי שמצא קצור קוצר אף שתי הלחם אם מצא קצור קוצר ונילף מינה תרתי מכשירין וקצירה ותירץ ר"ת דהא לא דמי דנילף מינה קצירה שהרי בעצרת יהיו כל החיטין והשעורין קצורים ולא משמע דאתיא ג"ש אלא (ד) מכשירין דדחו שבת א"נ י"ל דהא לא מצי למימר נילף קצירה דמהיכא נפקא לן קצירת העומר דדחיא שבת מדכתיב בחריש ובקציר תשבות כדדרשינן במנחות בשילהי ר' ישמעאל (דף עב.) מה חריש רשות אף קציר רשות יצא קצירת העומר שהיא מצוה וגלי רחמנא דליכא למילף אלא לגבי העומר דכתיב ביה נמי קציר ולא לגבי שתי הלחם דלא כתיב בהו קציר ועל כרחך ודאי היינו טעמא דיליף גבי עומר קצירה משום דכתיב ביה קציר דאי לאו הכי מ"ש דיליף טפי גבי עומר מגבי שתי הלחם דהכא נמי נימא יצא קצירת שתי הלחם שהיא מצוה: **ושוין שאם צייץ טליתו כו' מ"ט כו'.** תימה מה צריך טעם לזה אלא משום דלא אשכחן דרבינהו קרא דכל היכא מצרכינן קרא לקמן דלא גמרי מהדדי ומיהו יש לומר דאיכא למילף ציצית ומזוזה מסוכה דמאי פרכת שכן נוהגת בלילות כבימים מזוזה נמי נוהג בלילות כבימים וכן ציצית לרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון בפרק התכלת (מנחות דף מג.) דלא דרשי וראיתם אותו פרט לכסות לילה אלא °פרט לכסות סומא ולהאי טעמא דפרישית דמסוכה יליף צריך לומר דציצית (ה) אם עבר זמנה בטלה דאי לאו הכי איכא למפרך מה לסוכה שכן אם עבר זמנה בטלה דמסתבר דמילה אם עבר זמנה לא בטלה שאותה מילה עצמה שהוא מיחייב בשמיני הוא עושה בתשיעי שאם מל בשמיני לא היה חוזר ומל בתשיעי אבל (ו) סוכה ציצית ומזוזה בכל יומא מיחייב בהן אפילו קיימם היום חייב לקיימם למחר הלכך כשעבר היום ולא עשאם מצות היום לא יקיים עוד לעולם ואם תאמר ומסוכה היכי מצי למילף וכן כל הנך דלקמן דפריך ניכתוב רחמנא בהאי וניתי הנך וניגמרו מיניה אדרבה נגמר מכיבוד אב ואם ומבנין בית המקדש דלא דחו שבת

כדאיתא

מסורת הש"ס

א) [עירובין ה. יב: עג: עד.], ב) [צ"ל מיום], ג) יבמות ע:, ד) סוכה מג., ה) [שמות לד], ו) [דף קד.],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שכן אם מצא: (ב) תום' ד"ה מי גרס וכו' מותר לטלטל בכולו דהא רב: (ג) ד"ה לא לכל וכו' וה"פ לא לכל מצות: (ד) ד"ה תאמר וכו' אלא למכשירין: (ה) ד"ה ושוין וכו' דציצית ומזוז' אם עבר: (ו) בא"ד אבל ציצית ומזוזה כצ"ל ותיבת סוכה נמחק:

גליון הש"ס

גמ' לא לכל אר"א מכשירי מצוה. עי' בס' בני חייא בסוף הספר בלקוטי': רש"י ד"ה ושמעי' ליה לר"א וכו' מופנה הוא ההיא דעני. עי' ברש"י יבמות דף ע ע"ב ד"ה ושמעי' לי' לר"א וצ"ע: תום' ד"ה אפשר וכו' דאיכא למ"ד בעירובין. עי' עירובין דף עג ע"ב תוס' ד"ה אלא פשיטא: תום' ד"ה ושוין אלא פרט לכסות סומא. וכ"כ רש"י סוכה יא ע"א ד"ה לפרזומא ועיין בשער המלך פ"ג מהל' ציצית:

מוסף רש"י

בתים וחצרות פתוחין לתוכו. בתים פתוחין לחצרות וחצרות למבוי, שכן היה דרכן שאין בתים פתוחין אלא לחצריהן, וכל חצר האמור בהש"ס ובמשנה אינו אלא לפני הבית, אבל שאחורי הבית מוקצה או רחבה קרי לה (ערובין ה.) והנך כיון דכולן פתוחים זו לזו ומעורבות יחד דרך פתחיהם חדא חשיב להו (שם עד.). **לולב וכל מכשיריו.** כלומר תיקוניה ואפילו לקוצצו מן המחובר ולאגדו (סוכה מב.).

רבינו חננאל

בתים וחצרות פתוחין לתוכו, והכא כיון שעירבו כאילו אין שם חצר וכולן בתים נינהו. ואפילו נשתתפו כיון שאין שם (בתים) [חצרות] אין שתוף מועיל באותו מבוי. כך יש לומר כי לא עירבו נמי, כיון שהן אסורין להוציא מן הבתים לחצר לחשוב אותן הבתים כאלו סתומין הן שאין להם רשות להשתמש מן הבתים לחצר, וחצר איכא בית ליכא, לטעמיה דרב היאך מטלטלין במבוי שאין לו בית. ומפרק יתכן שיבטלו כל בני החצר רשותם לגבי חד, וכיון שמבטלין רשותם לגביה יש לו להוציא מן הבית לחצר, כדתנן נתנו לו רשותם הוא מותר והם אסורים, וקיי"ל הא דתנן נתנו לו רשותם רשותם מעיקרא מקודם א)שיבטל הויא רשותא לגבייהו. ואקשינן וכיון שבטלו כל בני חצר רשותם לגבי חד נעשו כל הבתים שלו וכולן כבית אחד הן חשובין, ורב לא אמר אלא בתים ומיעוטי בתים שנים, והכא ליכא שני בתים והיאך מתיר רב. ופירקו עוד כגון שבני חצר בטלו רשותם מן הבקר עד חצי היום לגבי ראובן בפירוש ומחצי היום ולהלן לגבי שמעון, שנמצאו ראובן ושמעון שניהם מותרין בחצר זו, דהא שמעינן לרב דאמר מבטלין וחוזרין ומבטלין. ואקשינן תוב סוף סוף בעת שמותר לזה להשתמש בחצר זה אסור, ואותה העת אין שם בחצר אלא בית ראובן בלבד, ומחצי היום ולהלן בית שמעון לבדו ואין לראובן בה רשות להשתמש, ומ"מ לא תמצא ב' בתים מותרין בחצר זו בעת אחת. **ופירק** רב אשי פירוק אחר ואמר מי גרם לחצירות הללו הפתוחות למבוי להיאסר בהן טלטול בתים, מפני אלו הבתים שהן פתוחין לתוכן ולא עירבו, שאלו לא היו בהן בתים מותרין היו השובתים שם לטלטל בה בכולה שהן כמו קרפף שמותר השובת בו לטלטל בכולן, וגם המבוי לא נאסר בהן טילטול אי לא מפני הבתים שהן פתוחים לתוכה ואינם. כלומר כיון שלא עירבו תחשבם כאלו סתומים הם ואינם כלל. הלא אילו היו סתומין היה הטלטול מותר בהם עכשיו יהיה מותר, ועמדו דברי רב אשי. **ועיקר** דברי רב ופירושם בעירובין פרק הדר עם הנכרי בחצר, ופירשנום שם. ושמעינן מינה דרבנן פליגי על ר' שמעון דשרי דרך גגות ודרך חצירות ודרך קרפיפות. ואע"ג דאמר רב הלכתא כר' שמעון בפרק כל גגות העיר רשות אחת הן, לגבי איזמל לא שרינן בכי האי גוונא, דבהדיא קיי"ל הילכתא דרבנןב) וככלליה דרבי עקיבא דאמר כל

רבינו חננאל (המשך)

מלאכה שאפשר לה לעשות מע"ש אינה דוחה את השבת, והבאת איזמל כיון שאיפשר לו להביאו מע"ש ולא הביאו אין הבאתו דוחה את השבת. ואפילו לעניין עשיית פסח דכרת הוא, לא מייתינן איזמל למול בנו או עבדו כדי שיותר לו לעשות פסח. ולא שנא להו לרבנן לא דרך רה"ר ולא דרך גגות וקרפיפות וחצרות הכל אחד הוא ובכל אסור. **ואשכחן** בתלמוד א"י עובדא ולא הביאוהו בשבת, דאמרינן בכל מקום (רב) עב[יד] מעשה רב דגמרינן מינה, וזה הוא המעשה, ר' שמואל בר אבודימי הוה ליה עובדא למגזר לרב ששעא בריה. אנשיון למיתי איזמל שאל לר' מונה אמר להון ידחה למחר, שאל לר' יצחק בן אלעזר אמר להון משחוק [קונדיטון] לא אנשיתון ומיתי איזמל אנשיתון, ידחה למחר. **א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן לא לכל א"ר אליעזר מכשירי מצוה דוחין את השבת,** שהרי שתי הלחם חובת היום הן ולא למדם ר' אליעזר אלא מג"ש, נאמרה הבאה בעומר, שנאמר והבאתם את עומר וגו', ונאמרה הבאה בשתי הלחם, שנאמר ממושבותיהם תביאו לחם תנופה שתים וגו'. מניין שהעומר דוחה שבת, גרסינן באחרית פרק ר' ישמעאל אומר, העומר היה בא בשבת מג' סאין וכו', ת"ר תקריב את מנחת בכוריך, מה ת"ל לפי שמצות העומר להביא מן הקמה, מניין שאם לא מצא קמה יביא מן העומרין ת"ל תקריב כו', עד תקריב לפי שמצותו לקצור בלילה. מניין שאם קצר ביום כשר ודוחה שבת, ת"ל תקריב כל שהוא תקריבו מ"מ תקריבו אפילו בשבת אפילו ביום בטומאה. **ותוב** תניא [בתו"כ] בסוף פרשת אמור אל הכהנים [ובפסחים עז ובמנחות עב] רבי אומר וידבר משה את מועדי ה', מה ת"ל לפי שלא למדנו שדוחין את השבת אלא הפסח והתמיד שכתוב בהן במועדו, מניין לרבות העומר והקרב עמו, שתי הלחם והקרב עמהן שידחו שבת, ת"ל וידבר משה את מועדי ה', קבעו מועד אחד לכולן. ופשוטה היא זו ההלכה כולה. **ואפילו** ר' אליעזר שמתיר במכשירי מצוה מודה שאם צייץ טליתו ועשה מזוזה בפתחו בשבת שהוא חייב. ואמרינן מ"ש הני ואוקימנא

תורה אור

1 דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם וּקְצַרְתֶּם אֶת קְצִירָהּ וַהֲבֵאתֶם אֶת עֹמֶר רֵאשִׁית קְצִירְכֶם אֶל הַכֹּהֵן: ויקרא כג י

2 וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הֲבִיאֲכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה: ויקרא כג טו

3 מִמּוֹשְׁבֹתֵיכֶם תָּבִיאוּ לֶחֶם תְּנוּפָה שְׁתַּיִם שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת תִּהְיֶינָה חָמֵץ תֵּאָפֶינָה בִּכּוּרִים לַייָ: ויקרא כג יז

רב נסים גאון

פרק יט רבי אליעזר אומר. ואכתי מופנה מצד א' הוא, ושמעינן ליה לר' אליעזר דאמר מופנה מצד אחד למידין ומשיבין. דע שאע"פ שלא מצאנו לר' אליעזר בפירוש שאמר דבר זה, יודעים אנחנו אותו מדבריהם במס' נדה בפרק המפלת [דף כב] מופנה מצד אחד לר' ישמעאל למידין ואין משיבין, לרבנן למידין ומשיבין. והואיל ור' אליעזר א) עומד כר' ישמעאל, כי אנו מוצאין ר' יהושע חברו של ר' אליעזר אומר [ע"ז דף כט במשנה] ישמעאל אחי, ועם זה לא נתיחד בחלוקה בזה הדבר אלא ר' ישמעאל והשאר שוו כולם בדבר אחד כי מופנה מצד אחד למידין ומשיבין, ידענו כי ר' אליעזר בכלל החכמים ששוו עומד וסובר כמותן. שאילו היה חולק עליהן בדבר זה היה נזכר עם ר' ישמעאל, וכיון שלא הוזכרה החלוקה אלא בר' ישמעאל בלבד נתברר כי ר' אליעזר אינו שוה לו וכרבנן סבירא ליה. ומיכן אמרו ושמעינן ליה לר' אליעזר דאמר מופנה מצד אחד למידין ומשיבין, לפי שכל החכמים שהיו באותו הדור שוו בדבר זה חוץ מר' ישמעאל שהוזכר בפירוש שהוא חולק.

א) אין הלשון מדויק ואמנם כוונתו שודאי ר"א היה בדורו של ר' יהושע ואם איתא דסבר כוותיה היה להזכירו עם ר"י ועיין ברש"י כאן בד"ה ושמעינן וביבמות קד ע"א ד"ה לא מופני וצ"ע.

א) נראה דר"ל דקי"ל כב"ה בעירובין ס"ט ע"ב דנותנין רשות משתחשך. ב) עיין היטב ברי"ף כאן דדחה כל הראיות שהביא רבינו ע"ש.